

Kleine watersalamander

Tekst: Jan Jaap Boehlé

De kleine watersalamander (*Lissoletriton vulgaris*) is een beest dat je niet iedere dag ziet. Dan denk je dat hij wel zeldzaam zal zijn. Toch is het ook hier weer de kunst van het kijken en het weten waar je moet kijken. In heel Nederland en Vlaanderen kun je ze tegenkomen. Mijn eerste salamander zag ik als kind in Rotterdam op een volkstuinencomplex bij Blijdorp. Andere kinderen hadden er een gevangen in de sloot. Ik niet, dat vond ik toen erg jammer. Gelukkig kwam ik ze daarna vaak tegen, vooral tijdens mijn tuinwerk.

Om in contact met de kleine watersalamander te komen leg je het beste een vijver aan in je tuin. 2m x 2m is al groot genoeg. Je zorgt voor diepteverschillen, waterplanten en een wat zonnige ligging. Breng er veel planten in en vergeet vooral de zuurstofplanten zoals hoornblad en waterpest niet. Ligt jouw tuin in een waterrijk gebied met veel sloten en

Mannetje (r) en vrouwtje benaderen elkaar voor de paring (Foto: Willem Kolvoort)

plassen en is de buurt niet te veel versteend dan is de kans groot dat ze vanzelf komen.

In het voorjaar is de kans om salamanders te zien het grootst, tijdens het paarseizoen zitten ze veel in of bij het water. Het paarseizoen duurt van maart tot juni. 's Ochtends kun je ze dicht onder het wateroppervlak boven de waterplanten zien zweven, zich opwarmend in de zon. Zorg voor een behoorlijk ondiep deel dat flauw afloopt. Het water kan hier sneller opwarmen wat voor koudbloedige dieren plezierig is. Tijdens de paartijd groeit het mannetje uit tot een prachtier. Uitgedost met een rugkam en mooi gekleurde buik, oranje met wat blauw en

zwarte stippen. Tijdens het paringsritueel 'besnuffelt' het mannetje het vrouwtje om vast te stellen dat het een soortgenoot is. Vervolgens maakt hij waaierende bewegingen met zijn staart om de aandacht van het vrouwtje te trekken. Als dat lukt gaan ze samen verder. Het mannetje zet zijn spermapakketje af wanneer het vrouwtje zijn staart aanraakt, vervolgens neemt zij dit op via haar geslachtsopening. De bevruchting vindt dus inwendig plaats. De eitjes worden één voor één aan waterplanten vastgeplakt. De ontwikkeling van ei tot volwassen dier duurt 3 maanden. De salamanderlarven lijken in het begin wat op slanke kikkervisjes. Opvallend aan hen zijn de uitwendige kieuwen. Deze

Vrouwtje kleine watersalamander (Foto: Willem Kolvoort)

verliezen ze bij de laatste metamorfose maar ze behouden (in tegenstelling tot kikkers en padden) hun staart. De eerste volwassen dieren verschijnen in juli. Dus in je vijver zie je de volwassen salamanders tijdens het paringsseizoen en de jongen totdat ze volwassen zijn.

Salamanders hebben een lange lijst van vijanden. De eitjes en jonge larven worden gegeten door vissen en door insecten zoals de larven van libellen, waterroofkevers en bootsmannetjes maar ook door vogels als merels en reigers, verder nog egels en vergeet ook de kat niet. Bij de aanleg van een vijver stel ik de eigenaar altijd voor de keuze: amfibieën of vissen, want allebei, dat gaat niet.

Buiten het parseizoen zitten salamanders voornamelijk op het land. Daarom is een natuurlijk ingerichte vijver alleen niet voldoende, ook de rest van de tuin moet salamander-vriendelijk zijn ingericht. Heesters, hoog gras en een dichte plantengroei verschaft schuilplaatsen en beschermt ze tegen uitdroging. In zo'n tuin komt ook het benodigde voedsel voor: wormen, pissebedden en andere kleine beestjes. Een mooie goed uitgedachte enigszins natuurlijke plantenborder voldoet ook aan hun eisen.

In de nazomer kom ik salamanders regelmatig tijdens tuinwerkzaamheden tegen. Ik verplaats ze dan naar de vijverrand of een rustiger deel

van de tuin. Salamanders overwinteren ook in de tuin. Bij grondwerk kwam ik ze wel tot enkele dm. diep in de grond tegen. Maar vaak kruipten ze onder stenen, stapelmuurtjes, liggende stronken of planken en onder dakpannen die op de grond liggen. Soms zitten ze daar met tientallen bij elkaar.

Komen bij jou in de buurt geen kleine watersalamanders voor, vraag dan in het voorjaar aan iemand die ze wel heeft om wat zuurstofplanten uit zijn vijver, grote kans dat je tegelijkertijd eitjes meekrijgt of zelfs wel jonge salamanderlarven. Salamanders zijn beschermd, het vangen en verplaatsen van volwassen dieren is niet toegestaan.